ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEANOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI,

sniegti 2009. gada 10. septembrī [1]

1. Pirms Somija pievienojās Eiropas Savienībai, tā noslēdza divpusējos investīciju nolīgumus ar Krievijas Federāciju [2], Baltkrieviju [3], Ķīnu [4], Malaiziju [5], Šrilanku [6] un Uzbekistānu [7]. Saskaņā ar šiem nolīgumiem katras puses ieguldītājiem ir garantēta brīva maksājumu pārskaitīšanas iespēja saistībā ar ieguldījumiem brīvi konvertējamā valūtā [8].

2. Komisija uzskata, ka šāda neierobežota kapitāla brīva aprite ir nesaderīga ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu, saskaņā ar kuriem Padome atsevišķos apstākļos var ierobežot kapitāla apriti un maksājumus uz vai no trešām valstīm. Tā uzskata, ka Somijai, pamatojoties uz EKL 307. pantu, vajadzēja no jauna veikt pārrunas par šiem nolīgumiem, lai panāktu to saderību ar Kopienu tiesībām un izveidotu mehānismu, kas ļautu Padomei lemt par iespējamiem ierobežojumiem nākotnē.

3. Tāpēc Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka Somija, neveicot piemērotus pasākumus, lai novērstu minētās nesaderības, nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti EKL 307. panta otrajā daļā.

4. Komisija ir iesniegusi tādas pašas prasības pret Austriju un Zviedriju. Šajās lietās spriedums tika pasludināts 2009. gada 3. martā [9]. Esošā tiesvedība par pārkāpumu būtībā attiecas uz tiem pašiem jautājumiem, kas tika izskatīti minētajās lietās.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Nr. 58/1991, parakstīts 1989. gada 8. februārī un stājies spēkā 1991. gada 15. augustā.

3 — Nr. 89/1994, parakstīts 1992. gada 28. oktobrī un stājies spēkā 1994. gada 11. decembrī.

4 — Nr. 4/1986, parakstīts 1984. gada 4. septembrī un stājies spēkā 1986. gada 26. janvārī.

5 — Nr. 79/1987, parakstīts 1985. gada 15. aprīlī un stājies spēkā 1988. gada 3. janvārī.

6 — Nr. 54/1987, parakstīts 1985. gada 27. aprīlī un stājies spēkā 1987. gada 25. oktobrī.

7 — Nr. 74/1993, parakstīts 1992. gada 1. oktobrī un stājies spēkā 1993. gada 22. oktobrī.

8 — Skat. vispārīgi: Eilmansberger, T., "Bilateral Investment Treaties and EU Law", *Common Market Law Review*, 2009, 383.–429. lpp. un, it īpaši par dažiem jautājumiem, kas radušies šajā lietā, 409.–413. lpp.

9 — Spriedums lietā C-205/06 Komisija/Austrija (Krājums, I-1301. lpp.) un spriedums lietā C-249/06 Komisija/Zviedrija (Krājums, I-1335. lpp.).

5. Tāpēc šajos secinājumos mana analīze būtībā tiks pamatota ar Tiesas nolēmumiem divos minētajos spriedumos. Tomēr es īpaši pievērsīšos jaunam jautājumam, kas rodas šajā lietā, proti, jautājumam par normas, ko Somija iekļāvusi attiecīgajos nolīgumos un kas garantē investīciju aizsardzību *līgumslēdzējas puses valsts tiesību aktu ietvaros* (apstrīdētā norma), ietekmi [10]:

"Katra līgumslēdzēja puse jebkādos apstākļos garantē saprātīgu un atbilstošu attieksmi pret otras līgumslēdzējas puses pilsoņu vai sabiedrību veiktajiem ieguldījumiem savos tiesību aktos un dekrētos noteikto robežu ietvaros un saskaņā ar starptautiskajām tiesībām." [11]

6. It īpaši es izvērtēšu, vai frāze "savos tiesību aktos un dekrētos [..] noteikto robežu ietvaros", kā to apgalvo Somija, varētu ļaut tai piemērot ierobežojumus kapitāla apritei un maksājumiem saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu.

7. Ja tā ļauj piemērot šos ierobežojumus, Somija būs izpildījusi savus pienākumus, kas noteikti EKL 307. panta otrajā daļā [12]. Šajā normā dalībvalstīm ir noteikts pienākums veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu konstatētās nesaderības starp Kopienu tiesībām un nolīgumiem, kuri noslēgti pirms šo dalībvalstu pievienošanās. Vajadzības gadījumā dalībvalstīm ir jāsniedz savstarpēja palīdzība un jāvienojas par kopēju attieksmi [13].

Atbilstošās tiesību normas

Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām

8. Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām [14] 31. pantā ietverti līgumu interpretācijas vispārīgie noteikumi:

"1. Līgums interpretējams godprātīgi saskaņā ar parasto nozīmi, kāda piešķirama līguma

10 — Komisija norāda, ka norma nav iekļauta nolīgumos ar Baltkrieviju, Krievijas Federāciju un Uzbekistānu, bet Somija apgalvo, ka tā ir ietverta visos nolīgumos, izņemot ar Krievijas Federāciju noslēgto. Manis izdarīto secinājumu kontekstā es šo jautājumu neesmu pētījusi sīkāk.

11 — Nolīguma ar Šrilanku 3. pants. Tiek pieņemts, ka šī ir apstrīdētās normas tipiska versija.

12 — Izņemot, iespējams, attiecībā uz nolīgumiem ar Baltkrieviju, Krievijas Federāciju un Uzbekistānu; skat. 10. zemsvītras piezīmi.

13 — Skat. iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Austrija, 32. un 34. punkts, un spriedumu lietā Komisija/Zviedrija, 33. un 35. punkts.

14 — Parakstīta Vīnē, 1969. gada 23. maijā, un stājusies spēkā 1980. gada 27. janvārī, UN Doc.A/Conf.39/27, UNTS, 1155. sējums, 331. lpp., 8 ILM 679 (1969) (turpmāk tekstā — "Vīnes konvencija").

normām to kopējā kontekstā un atbilstoši tā priekšmetam un mērķim.

2. Līguma interpretācijas nolūkos līdz ar tekstu, ieskaitot preambulu un pielikumu, izmantojama arī:

a) jebkura vienošanās attiecībā uz līgumu, kas veikta visu dalībnieku starpā sakarā ar līguma noslēgšanu;

b) jebkurš dokuments, kuru sastādījuši viens vai vairāki dalībnieki sakarā ar līguma noslēgšanu un kuru citi dalībnieki akceptējuši kā ar līgumu saistītu dokumentu.

3. Kopā ar iepriekšminēto jāievēro arī:

a) jebkura vēlāka vienošanās starp dalībniekiem attiecībā uz līguma interpretāciju vai tā noteikumu piemērošanu;

b) līguma piemērošanas prakse, kuru ieviesusi dalībnieku vienošanās attiecībā uz tā iztulkošanu;

c) jebkuras starptautisko tiesību normas, kas piemērojamas attiecībās starp dalībniekiem.

4. Normai tiek piešķirta īpaša nozīme gadījumā, ja ir konstatēts, ka dalībniekiem bijis tāds nodoms."

9. Vīnes konvencijas 62. pantā paredzēti gadījumi, kuros notikusi būtiska apstākļu maiņa (*clausula rebus sic stantibus*):

"1. Būtisku apstākļu maiņu, kas notikusi attiecībā uz tiem apstākļiem, kas pastāvējuši līguma noslēgšanas brīdī un ko dalībnieki nebija paredzējuši, nevar izmantot kā pamatu, lai izbeigtu līguma darbību vai izstātos no tā, izņemot gadījumus, kad:

a) attiecīgo apstākļu esamība veidojusi būtisku pamatu dalībnieku piekrišanai līguma saistošajam raksturam;

b) apstākļu maiņa būtiski mainījusi to saistību apjomu, kas būtu pildāmas saskaņā ar līgumu.

2. Būtisku apstākļu maiņu nevar izmantot kā pamatu, lai izbeigtu līguma darbību vai izstātos no tā:

a) ja līgums nosaka robežu vai

b) ja būtiska maiņa, uz kuru atsaucas līguma puse, ir šīs puses līgumā paredzēto saistību vai jebkuru citu starptautisko saistību, kuras tā uzņēmusies attiecībā pret citu līguma pusi, pārkāpuma rezultāts.

3. Ja puse saskaņā ar iepriekšējiem punktiem var atsaukties uz būtisku apstākļu maiņu kā pamatu, lai izbeigtu līguma darbību vai lai izstātos no tā, tad tā var arī atsaukties uz šo maiņu kā pamatu līguma darbības apturēšanai."

EK līgums

10. EKL 57. panta 2. punktā noteikts:

"Tiecoties starp dalībvalstīm un trešām valstīm panākt cik iespējams lielāku kapitāla aprites brīvību un neskarot citas šā Līguma nodaļas, Padome pēc Komisijas priekšlikuma ar kvalificētu balsu vairākumu var paredzēt pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti starp dalībvalstīm un trešām valstīm, ja tā ietver tiešas investīcijas — arī investīcijas nekustamā īpašumā —, kā arī par uzņēmējdarbības veikšanu, finanšu pakalpojumu sniegšanu vai vērtspapīru laišanu kapitāla tirgū. Lai saskaņā ar šo punktu paredzētu tādus pasākumus, kas Kopienas tiesībās nozīmētu mazināt liberalizāciju kapitāla apritē starp dalībvalstīm un trešām valstīm, ir vajadzīgs vienprātīgs lēmums."

11. EKL 59. pantā paredzēts:

“Ārkārtas apstākļos, ja kapitāla aprite uz trešām valstīm vai no tām rada vai draud radīt nopietnas grūtības ekonomiskās un monetārās savienības darbībai, Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar ECB, ar kvalificētu balsu vairākumu var paredzēt aizsargpasākumus pret trešām valstīm uz laiku, kas nepārsniedz sešus mēnešus, ja šādi pasākumi noteikti ir vajadzīgi.”

12. EKL 60. panta 1. punktā noteikts:

“Ja 301. pantā paredzētajos gadījumos izrādās vajadzīga Kopienas rīcība, Padome saskaņā ar 301. pantā paredzēto procedūru var veikt steidzamus pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti un maksājumiem, kuri skar attiecīgās trešās valstis.”

13. EKL 307. pantā noteikts:

“Šis Līgums neietekmē tiesības un pienākumus, ko uzliek nolīgumi, kurus pirms 1958. gada 1. janvāra un — attiecībā uz kandidātvalstīm — pirms to pievienošanās dienas viena vai vairākas dalībvalstis, no vienas puses, noslēgušas ar vienu vai vairākām trešām valstīm, no otras puses.

Ja minētie nolīgumi nesader ar šo Līgumu, attiecīgā dalībvalsts vai attiecīgās dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu konstatēto nesaderību. Vajadzības gadījumā dalībvalstis šajā sakarā sniedz savstarpēju palīdzību un vienojas par kopēju attieksmi.

Piemērojot šā panta pirmajā daļā minētos nolīgumus, dalībvalstis ņem vērā to, ka tiesības, par kuru piešķiršanu tās vienojušās šajā Līgumā, ir būtiska Kopienas sistēmas daļa un tādējādi ir cieši saistītas ar kopīgu iestāžu dibināšanu, attiecīgu pilnvaru piešķiršanu tām, kā arī ar to, ka visas citas dalībvalstis piešķir tādas pašas tiesības.”

Procedūra

14. Atbildot uz 2004. gada 7. maija brīdinājuma vēstuli, 2005. gada 16. marta argumentēto atzinumu un 2006. gada 4. jūlija papildu argumentēto atzinumu, Somijas valdība apgalvoja, ka attiecīgajās divpusējo investīciju nolīgumu normās ir ievēroti tās pienākumi, kas noteikti EKL 57. panta 2. punktā, 59. pantā un 60. panta 1. punktā. Tāpēc tā neredzēja vajadzību veikt pasākumus saskaņā ar EKL 307. pantu, lai novērstu iespējamās nesaderības [15].

15. Komisija cēla šo prasību 2007. gada 20. februārī.

16. Tā lūdz Tiesu:

— atzīt, ka, neveicot vajadzīgos pasākumus saskaņā ar EKL 307. panta otro daļu, lai novērstu nesaderības attiecībā uz pārskaitījumus regulējošām normām divpusējos investīciju nolīgumos, kas noslēgti ar Krievijas Federāciju (bijušo Padomju Savienību), Baltkrieviju, Ķīnu, Malaiziju, Šrilanku un Uzbekistānu, Somijas Republika nav izpildījusi savus pienākumus, kas noteikti EKL 307. pantā;

— piespriest Somijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

17. Rakstveida apsvērumus ir iesniegušas Austrijas, Somijas, Vācijas, Ungārijas, Lietuvas un Zviedrijas valdības un Komisija.

18. Austrija lūdza sasaukt tiesas sēdi, bet vēlāk atsauca šo lūgumu. Tādēļ tiesas sēde netika sasaukta.

Nolīgumu nesaderība ar EK līgumu

19. Somija un lietā iestājušās dalībvalstis apgalvo — kamēr Padome nav veikusi

15 — 2006. gada 27. oktobra vēstulē Somijas valdība informēja Komisiju, ka tā ir noslēgusi jaunu divpusējo investīciju nolīgumu ar Ķīnu, kam bija jāstājas spēkā 2006. gada 15. novembrī. Tomēr tā neparādīja Komisijai dokumenta kopiju, kā arī nenorādīja, vai spēkā stāšanās datums ir galīgs. Šis jautājums vairs nav apskatīts.

nekādus pasākumus pret attiecīgajām trešām valstīm, pārmestais pārkāpums ir pilnībā hipotētisks, jo nav "konstatēta nesaderība" EKL 307. panta otrās daļas izpratnē. Tikai un vienīgi tad, ja Komisija konstatē šādas nesaderības esamību, dalībvalstīm rodas pienākums novērst "konstatēto nesaderību". Šo pašu argumentu lietās Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija izvirzīja Austrijas un Zviedrijas valdības un lietās iestājušās dalībvalstis, tai skaitā Somija [16].

20. Lai gan Tiesa tieši neatbildēja uz šo argumentu, tā lēma, ka, lai nodrošinātu EKL 57. panta 2. punkta, 59. panta un 60. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību, ir jābūt iespējai nekavējoties piemērot Padomes paredzētos pasākumus, ar kuriem tiek ierobežota kapitāla brīva aprite, attiecībā uz valstīm, uz kurām tie attiecas, starp kurām var būt arī dažas no tām valstīm, kas ir parakstījušas kādu no attiecīgajiem nolīgumiem ar attiecīgo dalībvalsti. Tāpēc šķiet, ka arguments par "(vēl) nekonstatēto nesaderību" netika uzskatīts par pamatotu.

21. Tiesa tālāk lēma, ka "šīs Padomes pilnvaras, kas ietver ierobežojošu pasākumu vienpusēju pieņemšanu attiecībā pret trešām valstīm tādā jomā, kas ir identiska vai saistīta ar jomu, kura tiek reglamentēta ar agrāk noslēgtu nolīgumu starp dalībvalsti un trešo valsti, norāda uz nesaderību ar minēto nolīgumu, jo, pirmkārt, šajā nolīgumā nav ietverts noteikums, saskaņā ar kuru attiecīgā dalībvalsts var izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalsts, un, otrkārt, arī starptautisko tiesību sistēma neparedz šādu iespēju" [17].

22. Es izvērtēšu katru no šiem nesaderības priekšnosacījumiem pēc kārtas.

Vai attiecīgie nolīgumi ietver normu, kas ļauj Somijai izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalstij?

23. Ir skaidrs, ka attiecīgie nolīgumi neietver tiešu normu, kurā ir paredzēts, ka Kopiena var piemērot ierobežojumus kapitāla apritei un maksājumiem saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu.

16 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Austrija, 18.–23. punkts, un spriedums lietā Komisija/Zviedrija, 17.–21. punkts.

17 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Austrija, 37. punkts, un spriedums lietā Komisija/Zviedrija, 38. punkts.

24. Somijas un Lietuvas valdības tomēr apgalvo, ka apstrīdētā norma ļauj Somijai ievērot ierobežojošos pasākumus, ko pieņēmusi Padome saskaņā ar minētajām EKL normām.

25. Somijas valdība apgalvo, ka šīs normas varētu piemērot nekavējoties, jo ikviens ierobežojošs pasākums, ko pieņēmusi Padome, Kopienu tiesību tiešas iedarbības principa rezultātā būtu daļa no Somijas tiesību normām, uz kurām šis pasākums attiektos. Lietuvas valdība savukārt atgādina, ka Kopienu tiesības veido daļu no valsts tiesību normām.

26. Tomēr, manuprāt, jautājums nav par to, vai Kopienu tiesības veido daļu no valsts tiesībām (kā tas arī ir). Lietas būtība drīzāk ir tajā, vai Somijas potenciālā spēja paļauties uz frāzi "savos tiesību aktos un dekrētos [..] noteikto robežu ietvaros" attiecībā uz trešām valstīm, ar kurām tā ir noslēgusi attiecīgos nolīgumus, ir *pietiekama garantija* tam, ka saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu varētu piemērot ierobežojumus kapitāla apritei un maksājumiem attiecībā uz trešām valstīm.

27. Es nedomāju, ka tā ir. Tāpat kā ģenerāladvokāts M. Pojarešs Maduru [*M. Poiares Maduro*] es uzskatu, ka starptautiskā nolīguma normu nenoteiktā interpretācija pienācīgi negarantē EKL 307. panta piemērošanu [18]. EKL 307. pants drīzāk ir "vispārīgs, un tas attiecas uz visiem tiem starptautiskajiem nolīgumiem, neatkarīgi no to priekšmeta, kas *var ietekmēt* Līguma piemērošanu" [19].

28. Šeit es vēlos vilkt paralēles ar Tiesas judikatūru par direktīvu nepietiekamu ieviešanu dalībvalstu tiesību sistēmās.

29. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru direktīvas transponēšana obligāti nenozīmē katras dalībvalsts likumdevēja iesaistīšanos, tomēr ir svarīgi, ka ar attiecīgajām valsts tiesībām *efektīvi tiek garantēta* pilnīga direktīvas piemērošana, ka no šīm tiesībām izrietošais tiesiskais stāvoklis ir pietiekami precīzs un skaidrs un ka privātpersonām ir dota iespēja pilnībā zināt savas tiesības un nepieciešamības gadījumā uz tām atsaukties valsts tiesās [20].

18 — Secinājumi iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētajās lietās Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija, 62. punkts.

19 — Tiesas 1980. gada 14. oktobra spriedums lietā 812/79 *Burgoa* (*Recueil*, 2787. lpp., 6. punkts) (mans izcēlums) un 2002. gada 5. novembra spriedums lietā C-466/98 Komisija/Apvienotā Karaliste (*Recueil*, I-9427. lpp., 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

20 — Skat. Tiesas 2004. gada 9. septembra spriedumu lietā C-70/03 Komisija/Spānija (Krājums, I-7999. lpp., 15. punkts un tajā minētā judikatūra). Piemēram, Tiesa ir lēmusi, ka "vispārīgu konstitucionālu vai administratīvu principu esamība" (Tiesas 1985. gada 23. maija spriedums lietā 29/84 Komisija/Vācija (*Recueil*, 1661. lpp., 23. punkts)) vai "esošs tiesiskais regulējums" (Tiesas 1992. gada 20. maija spriedums lietā C-190/90 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-3265. lpp., 17. punkts)) var būt pietiekams, lai ieviestu direktīvu, ar nosacījumu, ka tas atbilst šīm minimālajām prasībām.

30. Tiesa arī ir lēmusi, ka tikai tas vien, ka pastāv direktīvai atbilstoša administratīva prakse [21] vai valsts tiesu iespēja interpretēt valsts tiesības saskaņā ar direktīvu [22], neatbrīvo dalībvalsti no pienākuma veikt pienācīgus, saistošus ieviešanas pasākumus. Tiesa ir norādījusi, ka nedrīkst pastāvēt iespēja, vai nu praktiska, vai pat teorētiska, ka direktīvas ieviešanas veids apdraud tajā ietverto normu pienācīgu ieviešanu [23].

31. Turklāt Tiesa ir norādījusi, ka dalībvalsts nedrīkst izmantot direktīvu tiešo iedarbību kā attaisnojumu, lai aizstāvētos pret apgalvojumu, ka tā ir nepilnīgi transponējusi direktīvu [24].

32. Manuprāt, minētos principus var piemērot un tie šajā lietā ir jāpiemēro *mutatis mutandis*. Patiesi, šķiet, ka Tiesa spriedumos lietā Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija ir izmantojusi standartu, kas ļoti līdzinās minētajā judikatūrā noteiktajam; Tiesa būtībā pieprasīja *garantiju*, ka saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu noteiktie ierobežojumi kapitāla apritei un maksājumiem varētu tikt piemēroti, ja tas būtu nepieciešams [25].

33. Es neuzskatu, ka Somija var sniegt šādu garantiju.

34. Ir skaidrs, ka tās spēja sniegt šādu garantiju galu galā būtu atkarīga no tā, kā starptautiskā tiesa vai šķīrējtiesa interpretē frāzi "savos tiesību aktos un dekrētos [..] noteikto robežu ietvaros". Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru starptautisks līgums ir jāinterpretē, ņemot vērā tā formulējumu, kā arī saskaņā ar tā mērķiem. Vīnes Konvencijas [26] 31. pantā, kas šajā ziņā atspoguļo vispārējās starptautiskās paražu tiesības [27], ir noteikts, ka līgums interpretējams godprātīgi saskaņā ar parasto nozīmi, kāda piešķirama līguma normām to kopējā kontekstā, un atbilstoši tā priekšmetam un mērķim [28]. Iespējams, varētu izvirzīt argumentu, ka šo normu var izmantot, lai pārliecinātu starptautisko tiesu vai šķīrējtiesu interpretēt apstrīdēto normu kā tādu, kas atsaucas uz Kopienu tiesībām.

21 — Skat., piemēram, Tiesas 1990. gada 15. marta spriedumu lietā C-339/87 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-851. lpp., 36. punkts).

22 — Skat., piemēram, Tiesas 1993. gada 27. oktobra spriedumu lietā C-338/91 *Steenhorst-Neerings* (*Recueil*, I-5475. lpp., 32.–34. punkts).

23 — Skat., piemēram, Tiesas 1987. gada 15. aprīļa spriedumu lietā 363/85 Komisija/Itālija (*Recueil*, 1733. lpp., 10. un 12. punkts).

24 — Skat., piemēram, Tiesas 1980. gada 6. maija spriedumu lietā 102/79 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 1473. lpp., 12. punkts), 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-208/90 *Emmott* (*Recueil*, I-4269. lpp., 20. punkts) un 1997. gada 20. marta spriedumu lietā C-96/95 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-1653. lpp., 37. punkts).

25 — Skat. iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Austrija, 38. un 40. punkts, un spriedumu lietā Komisija/Zviedrija, 39. un 41. punkts.

26 — Skat. šo secinājumu 8. punktu un 14. zemsvītras piezīmi.

27 — Skat., piemēram, Starptautiskās tiesas 2002. gada spriedumu lietā *Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan* (Indonēzija/Malaizija) (*C.I.J. Reports* 2002, 625. lpp., 37. punkts).

28 — Skat. Tiesas 2001. gada 20. novembra spriedumu lietā C-268/99 *Jany* u.c. (*Recueil*, I-8615. lpp., 35. punkts) un 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-344/04 *IATA* un *ELFAA* (Krājums, I-403. lpp., 40. punkts).

35. Tomēr es uzskatu, ka tas ir pārāk nenoteikti. Tā kā nav vajadzības šo jautājumu apskatīt sīkāk, es neuzskatu, ka Vīnes Konvencijas 31. panta vai jebkādas citas attiecīgās normas par līgumu interpretāciju piemērošana sniedz pietiekamu garantiju tam, ka Somija saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu varētu piemērot noteiktus ierobežojumus kapitāla apritei un maksājumiem. Lai atbrīvotu Somiju no tās pienākumiem, nepietiek tikai ar iespēju, ka starptautiskā tiesa vai šķīrējtiesa varētu interpretēt apstrīdēto normu šādā veidā.

36. Turpretim spriedumā lietā Komisija/Austrija Tiesa ņēma vērā, ka Austrija vēlējās ieviest investīciju nolīgumos, tos pārskatot vai atjaunojot esošos nolīgumus, normu, kurā būtu paredzētas noteiktas pilnvaras reģionālajām organizācijām, un tādējādi ļautu piemērot Padomes paredzētos pasākumus, kas ierobežo kapitāla apriti un maksājumus. Tiesa atzina, ka šādu normu principā varētu uzskatīt par tādu, kas novērš konstatēto nesaderību [29]. Tomēr norma ar šādām pazīmēm ir diezgan atšķirīga no šajā lietā apstrīdētās normas.

37. Tāpēc Tiesas teikto par normu, kuru Austrija vēlējās iekļaut turpmākajos nolīgumos, nevar piemērot pēc analoģijas.

38. Tādēļ es secinu, ka šajā lietā apskatāmie nolīgumi neietver normu, kas ļautu Somijai izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalstij.

Vai starptautiskajās tiesībās ir līdzekļi, kas ļautu Somijai izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalstij?

39. Lietuvas un Ungārijas valdības uzskata, ka dalībvalsts var veikt ierobežojošus pasākumus, izmantojot iespējas, ko sniedz starptautiskās tiesības, tādas kā nolīguma darbības

29 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Austrija, 40. un 41. punkts. Tomēr Tiesa norādīja, ka bija skaidrs, ka Austrija vēl nebija uzsākusi nekādus pasākumus "termiņā, kuru Komisija bija norādījusi argumentētajā atzinumā, attiecībā pret konkrētām trešām valstīm, lai novērstu iespējamo konfliktu ar pasākumiem, kurus Padome var paredzēt saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu, kas var rasties, piemērojot ar šīm trešām valstīm noslēgtos investīciju nolīgumus" (42. punkts).

apturēšana vai tā izbeigšana, piemērojot *clausula rebus sic stantibus* [30].

40. Pirmstiesas procedūrā lietās Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija atbildētājas dalībvalstis norādīja uz vairākiem starptautisko tiesību līdzekļiem, tai skaitā *clausula rebus sic stantibus*, kas saskaņā ar viņu apgalvoto ļautu tām izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalstīm [31].

41. Tiesa kategoriski noraidīja šos argumentus [32]. Tā lēma, ka Austrijas un Zviedrijas norādītie līdzekļi, šķiet, negarantē, ka abas dalībvalstis spētu izpildīt savus Kopienas pienākumus divu iemeslu dēļ: "Pirmkārt, termiņš, kāds raksturīgs visām starptautiskām sarunām, kas nepieciešamas, lai pārskatītu attiecīgos nolīgumus, pēc sava rakstura ir nesamērīgs ar šo pasākumu lietderīgo iedarbību. Otrkārt, iespēja izmantot citus starptautisko tiesību piedāvātos līdzekļus, tādus kā nolīguma apturēšana vai pat attiecīgo nolīgumu vai noteiktu to noteikumu izbeigšana, ir pārāk nenoteikta, lai garantētu, ka Padomes paredzētos pasākumus varēs efektīvi piemērot." [33]

42. Es secinu, ka nav tāda starptautisko tiesību līdzekļa, kas garantētu, ka Somija spēs izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalsts.

Secinājumi par nolīgumu nesaderību ar Kopienu tiesībām

43. Apstrīdētajos nolīgumos nav ietverta tieša norma, kas ļautu Somijai izmantot savas tiesības un pildīt savus pienākumus kā Kopienas dalībvalstij. Turklāt nav tāda starptautisko tiesību līdzekļa, kas Somijai tādu iespēju garantētu. Tāpēc es secinu, ka apstrīdētie nolīgumi nav saderīgi ar Padomes pilnvarām ierobežot kapitāla apriti un maksājumus saskaņā ar EKL 57. panta 2. punktu, 59. pantu un 60. panta 1. punktu un ka Somijai ir pienākums veikt pasākumus, kas paredzēti EKL 307. panta otrajā daļā.

30 — Skat. iepriekš šo secinājumu 9. punktā minētās Vīnes konvencijas 62. pantu.

31 — Skat. ģenerāladvokāta M. Pojareša Maduru secinājumus iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētajās lietās Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija, 55.–62. punkts.

32 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Austrija, 38.–40. punkts, un spriedums lietā Komisija/Zviedrija, 39.–41. punkts.

33 — Skat. Starptautiskās tiesas 1997. gada spriedumu lietā *Gabčíkovo-Nagymaros Project* (Ungārija/Slovākija), (*C.I.J. Reports* 1997, 7. lpp., 104. punkts): "Turklāt Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 62. panta negatīvais un nosacījuma formulējums ir skaidra norāde, ka līgumattiecību stabilitātei ir nepieciešams, lai pamatojums par būtisku apstākļu maiņu tiktu izmantots tikai izņēmuma gadījumos", uz ko Tiesa ir atsaukusies 1998. gada 16. jūnija spriedumā lietā C-162/96 *Racke* (*Recueil*, I-3655. lpp., 50. punkts).

Vai Somija ir veikusi vajadzīgos pasākumus atbilstoši EKL 307. panta otrajai daļai?

44. Somija nemainīgi apgalvo, ka apstrīdētie divpusējie investīciju nolīgumi nav nesaderīgi ar Līgumu un tāpēc nav jāveic nekādas darbības saskaņā ar EKL 307. panta otro daļu. Ir skaidrs, ka Somija patiešām nav veikusi nekādus pasākumus saskaņā ar šo normu.

45. Austrijas, Ungārijas un Vācijas valdības apgalvo, ka, ņemot vērā apstrīdēto divpusējo investīciju nolīgumu ekonomisko un politisko nozīmību, to izbeigšana, lai panāktu atbilstību Kopienu tiesībām, varētu būt pēdējais solis. Patiesi, tā kā ierobežojošiem pasākumiem parasti ir pagaidu raksturs, esošo līgumu izbeigšana pilnīgi noteikti būtu nesamērīga.

46. Tiesa savos spriedumos lietās Komisija/Austrija un Komisija/Zviedrija nekur nenorādīja, ka dalībvalstīm, kas bija atbildētājas, ir pienākums izbeigt apstrīdētos divpusējos investīciju nolīgumus.

47. Tiesa tikai komentēja, ka attiecīgo divpusējo investīciju nolīgumu nesaderība ar Līgumu neattiecas tikai uz dalībvalsti, kas ir atbildētāja katrā atsevišķajā lietā. Tāpēc Tiesa nolēma, ka saskaņā ar EKL 307. panta otro daļu dalībvalstīm vajadzības gadījumā ir jāsniedz savstarpēja palīdzība, lai novērstu konstatētās nesaderības, un jāvienojas par kopēju attieksmi. Tiesa papildus norādīja, ka to pienākumu ietvaros, kas paredzēti EKL 211. pantā, lai nodrošinātu Līguma normu piemērošanu, Komisijai ir jāveic pasākumi, kas var atvieglot savstarpējās palīdzības sniegšanu attiecīgo dalībvalstu vidū, kā arī palīdzēt vienoties par kopēju attieksmi [34].

48. Šīs piezīmes tieši tāpat attiecas uz izskatāmo lietu.

49. Turklāt spriedumā lietā Komisija/Portugāle [35] Tiesa izskaidroja, kā ir iespējams novērst EKL 307. panta pārkāpumu. Tā nolēma, ka, lai gan EKL 307. panta ietvaros

34 — Iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Austrija, 43. un 44. punkts, un spriedums lietā Komisija/Zviedrija, 43. un 44. punkts.

35 — Tiesas 2000. gada 4. jūlija spriedums lietā C-62/98 (*Recueil*, I-5171. lpp.).

"dalībvalstis var izvēlēties piemērotus veicamos pasākumus, tomēr tām ir pienākums novērst visas nesaderības starp nolīgumu, kas noslēgts pirms iestāšanās Eiropas Savienībā, un EK līgumu. Ja dalībvalstij rodas grūtības, kuru dēļ nolīguma grozīšana ir neiespējama, nevar izslēgt [..] pienākumu atcelt nolīgumu" [36]. Atbildot uz Portugāles argumentu, ka šāda atcelšana nozīmētu nesamērīgu tās ārpolitikas interešu neievērošanu, salīdzinot ar Kopienas interesēm, Tiesa norādīja, ka līdzsvars starp dalībvalsts ārpolitiku un Kopienas interesēm jau ir noteikts EKL 307. pantā, jo šī norma "atļauj dalībvalstij nepiemērot Kopienu tiesību normu, lai ievērotu trešo valstu tiesības, kas radušās no iepriekšēja nolīguma, un lai izpildītu savus pienākumus saskaņā ar to. Šis pants tām arī atļauj izvēlēties piemērotus līdzekļus, lai attiecīgo nolīgumu padarītu saderīgu ar Kopienu tiesībām" [37].

50. Tāpēc es secinu, ka, neveicot piemērotus pasākumus, kuri paredzēti EKL 307. panta otrajā daļā, lai novērstu nesaderības, kas attiecas uz pārskaitījumus regulējošām normām divpusējos investīciju nolīgumos ar Krievijas Federāciju (agrāko Padomju Savienību), Baltkrieviju, Ķīnu, Malaiziju, Šrilanku un Uzbekistānu, Somijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti EKL 307. pantā.

Nediskriminācijas princips

51. Ungārijas un Vācijas valdības apgalvo, ka nesaderības konstatēšana saskaņā ar EKL 307. panta otro daļu būtu pretrunā iekšējā tirgus brīvas konkurences principam un nediskriminācijas principam. Gan Somijas, gan ES pilsoņi un uzņēmumi, uz kuriem attiecas nolīgumi, būtu neizdevīgākā situācijā, salīdzinot ar citām dalībvalstīm un personām, uz kurām attiecas divpusēji investīciju nolīgumi, kurus Komisija *nav* kritizējusi.

52. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru nediskriminācijas princips paredz, ka salīdzināmās situācijās netiek piemērota atšķirīga attieksme

36 — Iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Portugāle, 49. punkts.

37 — Iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Portugāle, 50. punkts.

un ka atšķirīgās situācijās savukārt netiek piemērota vienāda attieksme, ja vien šāda attieksme nav objektīvi pamatota [38].

53. Tomēr to dalībvalstu situācija, pret kurām EKL 226. panta ietvaros bijusi celta prasība, ir objektīvi atšķirīga no to valstu situācijām, pret kurām šādas prasības nav celtas. Pretēja situācija nopietni apdraudētu Komisijas pilnvaras celt prasību par pārkāpumu gadījumos, kad tā to uzskata par nepieciešamu, pildot savu Līguma normu ievērošanas uzrauga uzdevumu.

54. Pildot šo uzdevumu, tikai un vienīgi Komisijai ir pilnvaras izlemt, vai ir piemēroti celt prasību pret dalībvalsti, paziņojot, ka tā nav izpildījusi savus pienākumus, un tieši par kuru darbību vai bezdarbību, ko var attiecināt uz attiecīgo dalībvalsti, ir jāceļ šī prasība. Izmantojot EKL 226. pantā noteiktās pilnvaras, Komisijai nav jāpierāda īpašas intereses prasības celšanā [39].

55. Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalsts, lai pamatotu Līgumā paredzēto pienākumu neizpildīšanu, nedrīkst paļauties uz to, ka citas dalībvalstis arī nav izpildījušas savus pienākumus. Ar Līgumu izveidotajā Kopienu tiesību sistēmā Kopienu tiesību ieviešana dalībvalstīs nedrīkst būt atkarīga no savstarpējības nosacījuma [40].

56. Tāpēc uz diskriminācijas aizliegumu balstītais arguments ir jānoraida.

Tiesāšanās izdevumi

57. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piesprież atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Komisija ir prasījusi atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Tāpēc Somijai jāpiesprież atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

38 — Tiesas 2009. gada 15. maija spriedums lietā C-34/08 *Azienda Agricola Disarò Antonio* u.c. (Krājums, I-4023. lpp., 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 — Skat. Tiesas 2002. gada 5. novembra spriedumu lietā C-476/98 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-9855. lpp., 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 — Skat. Tiesas 2001. gada 29. marta spriedumu lietā C-163/99 Portugāle/Komisija (*Recueil*, I-2613. lpp., 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

Secinājumi

58. Tādējādi uzskatu, ka Tiesai:

— jāatzīst, ka, neveicot piemērotus pasākumus, kas paredzēti EKL 307. panta otrajā daļā, lai novērstu nesaderības attiecībā uz pārskaitījumus regulējošām normām divpusējos investīciju nolīgumos ar Krievijas Federāciju (agrāko Padomju Savienību), Baltkrieviju, Ķīnu, Malaiziju, Šrilanku un Uzbekistānu, Somijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti EKL 307. pantā;

— jāpiespriež Somijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.